

Sygn. akt III AUa 949/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 listopada 2015 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Bożena Grubba (spr.)
Sędziowie:	SSA Małgorzata Gerszewska SSA Maria Sałańska - Szumakowicz
Protokolant:	sekr.sądowy Wioletta Blach

po rozpoznaniu w dniu 18 listopada 2015 r. w Gdańsku

sprawy K. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o składki

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 31 marca 2015 r., sygn. akt VI U 2346/14

oddala apelację.

SSA Małgorzata Gerszewska SSA Bożena Grubba SSA Maria Sałańska - Szumakowicz

Sygn. akt III AUa 949/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 1 sierpnia 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. stwierdził, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia ubezpieczonej jako osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą stanowi kwota 2.247,60 zł.

Odwołanie od tej decyzji wniosła ubezpieczona zarzucając jej naruszenie art. 18 ust. 3 w zw. z art. 47 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że nie jest dopuszczalna korekta deklaracji rozliczeniowej, w której ubezpieczony deklaruje podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy domagał się oddalenia odwołania argumentując, że powódka, która zgłosiła prowadzenie działalności gospodarczej od dnia 5 maja 2011 roku, w dniu 4 lutego 2014 roku złożyła deklarację rozliczeniową za miesiąc styczeń 2014 roku, deklarując podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości 2.24,60 zł. W dniu 7 lutego 2014 roku ubezpieczona złożyła korektę tej deklaracji wskazując podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości 9.365 zł. Złożona pierwszorazowo deklaracja zawierała prawidłowe dane i nie zachodzi potrzeba korygowania błędów. Organ rentowy nie uzasadnił, dlaczego pierwotną deklarację uważa za pozbawioną błędów.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy - VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 31 marca 2015 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił, iż podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia K. B. za miesiąc styczeń 2014 r. wynosi: na ubezpieczenia emerytalne i rentowe kwotę 9.365 zł, na ubezpieczenie chorobowe kwotę 9.365 zł, na ubezpieczenie wypadkowe kwotę 9.365 zł (sygn. akt VI U 2346/14).

Sąd I instancji ustalił i zważył, że nie było sporne, że ubezpieczona prowadzi od 2011 roku działalność gospodarczą. W dniu 4 lutego 2014 roku złożyła deklarację rozliczeniową ZUS DRA wskazując w rubryce deklarację dochodu podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe w kwocie 2.247,60 zł. Następnie, w dniu 7 lutego 2014 roku złożyła deklarację korygującą, wskazując jako podstawę wymiaru składek kwotę 9.365 zł. Po zakwestionowaniu tej czynności ubezpieczona wniosła o wydanie decyzji i uwzględnienie korekty z dnia 7 lutego 2014 roku.

Sąd Okręgowy przytoczył, iż zgodnie z art. 47 ustawy systemowej płatnik składek jest zobowiązany złożyć, z zastrzeżeniem ust. 3a, deklarację rozliczeniową korygującą w formie nowego dokumentu zawierającego wszystkie prawidłowe dane określone w art. 46 ust. 4 w każdym przypadku, o którym mowa w art. 41 ust. 6 łącznie z raportem miesięcznym korygującym. Jak wskazał Sąd Najwyższy, w uchwale z dnia 21 kwietnia 2010 roku w sprawie sygn. akt II UZP 1/10 Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest uprawniony do kwestionowania kwoty zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. W uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy stwierdził między innymi, iż analiza art. 18 ustawy systemowej prowadzi do wniosku, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących pozarolniczą działalność została określona inaczej niż w przypadku ubezpieczonych, co do których podstawę tę odniesiono do przychodów w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych lub kwoty uposażenia wynagrodzenia bądź innego rodzaju świadczenia. Łączy się to ze specyfiką działalności prowadzonej na własny rachunek i trudnościami przy określeniu przychodu z tej działalności. Z tych względów określenie wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne ustawodawca pozostawił osobom prowadzącym pozarolniczą działalność stanowiąc w art. 18 ust. 8 ustawy, że podstawę tę stanowi zadeklarowana kwota z zastrzeżeniem jej dolnej granicy w wysokości 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. W konsekwencji, w przypadku tych ubezpieczonych obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne i ich wysokość nie są powiązane z osiągniętym faktycznie przychodem, lecz wyłącznie z istnieniem tytułu ubezpieczenia i zadeklarowaną przez ubezpieczonego kwotą, niezależnie od tego, czy ubezpieczony osiąga przychody i w jakiej wysokości.

Wskazując ponownie na obowiązek korekty mylnie złożonej deklaracji Sąd Okręgowy stwierdził, że zaskarżona decyzja pozbawiona jest podstawy prawnej. W konsekwencji,

na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję.

Apelację od wyroku wywiódł pozwany organ rentowy, zarzucając naruszenie norm prawa materialnego tj. art. 41 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz prawa procesowego tj. art. 233 k.p.c.

Powołując się na powyższą podstawę apelacji organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy celem ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu apelacji podkreślone zostało, iż ubezpieczona złożyła deklarację korygującą, jednakże nie było takiej potrzeby, bowiem pierwszorazowo złożona deklaracja za 01/2014 zawierała prawidłowe dane.

Stosownie do art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych prowadzących pozarolniczą działalność stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60 % prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy. Ubezpieczona zadeklarowała kwotę 2.247,60 zł, zgodną z wyżej cytowanym przepisem. Jak wynika z wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia

7 lutego 2012 roku sygn. akt III AUa 1167/11: „obowiązek złożenia korekty dokumentów ubezpieczeniowych w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości przy ich sporządzaniu wynika z art. 41 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych i w tej sytuacji płatnik składek zobligowany jest do złożenia dokumentów rozliczeniowych korygujących tj. deklaracji rozliczeniowej korygującej łącznie z imiennym raportem miesięcznym, w każdym przypadku, jeżeli zachodzi konieczność korekty danych wskutek stwierdzenia nieprawidłowości przez płatnika składek we własnym zakresie

lub przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych - przy czym art. 41 ust. 6 ustawy systemowej nie ma charakteru dowolnego". Organ podkreślił, że w ww. wyroku Sąd Apelacyjny wskazał,

iż korekta danych może mieć miejsce jedynie w sytuacji, gdy popełniono błąd

lub nieprawidłowość w obliczeniach lub w wyniku błędnie wpisanej kwoty, jako podstawy wymiaru składek. Przepis art. 41 ust. 6 ustawy systemowej stanowi, że płatnik składek jest zobowiązany złożyć imienny raport miesięczny korygujący w formie nowego dokumentu, jeżeli zachodzi konieczność korekty w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości. Korekta ma miejsce wówczas, gdy zachodzi konieczność wyeliminowania błędu popełnionego we wcześniej przekazanym dokumencie. Błędu takiego – w realiach niniejszej sprawy - organ rentowy nie znalazł, zatem stosownie do art. 48 b ust. 2 ustawy systemowej mógł skorygować złożone dokumenty.

W świetle przytoczonych okoliczności, zdaniem organu rentowego, Sąd Okręgowy wydając wyrok naruszył przepisy prawa materialnego tj. art. 41 ust. 6 ustawy systemowej i uchybił zasadzie swobodnej oceny materiału dowodowego ustanowionej przepisem art. 233 § 1 k.p.c.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego podlega oddaleniu jako niezasadna.

Sąd odwoławczy przypomina, iż zgodnie z art. 6 ust. 5 ustawy z dnia 13.10.1998 r.

o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1442) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9 tej ustawy, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi.

Z przepisu art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wynika z kolei,

iż podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych będących osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi stanowi zadeklarowana kwota, nie

niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego na dany rok kalendarzowy. Składka w nowej wysokości obowiązuje od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia danego roku. W myśl art. 20 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe osób, które ubezpieczeniu chorobowemu podlegają dobrowolnie, nie może przekraczać miesięcznie 250% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia.

W uchwale Sądu Najwyższego w składzie 7 sędziów z dnia 21 kwietnia 2010 r. (sygn. akt II UZP 1/10, OSNP 2010/21-22/267) Sąd ten wyjaśnił, że jeżeli ZUS nie dowodzi fikcyjności tytułu osoby prowadzącej działalność gospodarczą do objęcia ubezpieczeniami społecznymi, to nie może uchylić się od powinności objęcia osoby prowadzącej pozarolniczą działalność ubezpieczeniami obowiązkowymi, jak również chorobowym, któremu ten ubezpieczony podlega na zasadzie dobrowolności przez zgłoszenie stosownego wniosku (art. 11 ust. 2 i art. 36 ust. 5 ustawy systemowej).

Objęcie ochroną ubezpieczeniową wiąże się z kolei z powstaniem obowiązku opłacania składek. Sąd Najwyższy podkreślił, że analiza art. 18 ustawy systemowej prowadzi do wniosku, iż podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne osób prowadzących pozarolniczą działalność została określona inaczej niż w przypadku ubezpieczonych, co do których podstawę tę odniesiono do przychodu w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych (art. 4 pkt 9 i 10) lub kwoty uposażenia, wynagrodzenia bądź innego rodzaju świadczenia. Łączy się to ze specyfiką działalności prowadzonej na własny rachunek i trudnościami przy określaniu przychodu z tej działalności. Z tych względów określenie wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne ustawodawca pozostawił osobom prowadzącym pozarolniczą działalność, stanowiąc w art. 18 ust. 8 ustawy, że podstawę tę stanowi zadeklarowana kwota, z zastrzeżeniem jej dolnej granicy w wysokości 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale (w brzmieniu obowiązującym przed 27 grudnia 2008 r.). W konsekwencji w przypadku tych ubezpieczonych obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne i ich wysokość nie są powiązane z osiągniętym faktycznie przychodem, lecz wyłącznie z istnieniem tytułu ubezpieczenia i zadeklarowaną przez ubezpieczonego kwotą, niezależnie od tego, czy ubezpieczony osiąga przychody i w jakiej wysokości. W odniesieniu do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego tych osób ustawodawca zastrzegł, jak wskazano wyżej, górną kwotę graniczną podstawy wymiaru składek w wysokości 250% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale. Inaczej rzecz ujmując, wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe osób prowadzących działalność pozarolniczą w przedziale od 60% do 250% przeciętnego wynagrodzenia zależy wyłącznie od deklaracji ubezpieczonego, nie mając żadnego odniesienia do osiąganego przez te osoby przychodu.

Po stronie osoby prowadzącej pozarolniczą działalność istnieje zatem uprawnienie do zadeklarowania w granicach zakreślonych ustawą dowolnej kwoty jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, wobec czego sposób, w jaki realizuje to uprawnienie zależy wyłącznie od jej decyzji. Sąd Najwyższy podkreślił, że ingerencja w tę sferę jakiegokolwiek innego podmiotu jest niedopuszczalna, chyba że ma wyraźne umocowanie w przepisach. Kompetencji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do dokonywania ocen w zakresie sposobu wykonywania przez ubezpieczonego jego prawa nie można się zatem ani domyślać, ani wywodzić ich wyłącznie "z kardynalnych wartości i zasad obowiązującego systemu ubezpieczeń społecznych". Takich kompetencji ZUS nie da się wprowadzić w szczególności z zasady równego traktowania ubezpieczonych, wyrażonej w art. 2a ustawy systemowej, na którą powołała się Sąd I instancji, ponieważ - po pierwsze: stanowi ona o niedopuszczalności różnicowania sytuacji ubezpieczonych z uwagi na takie negatywne kryteria, które nie występują w niniejszej sprawie, tj. jak płeć, stan cywilny i stan rodzinny, - po drugie: na jej naruszenie, stosownie do treści ust. 3 art. 2a ustawy, może się powołać ubezpieczony, który uważa, że nie zastosowano wobec niego zasady równego traktowania,

a nie organ ubezpieczeń społecznych zmierzający do obniżenia wysokości świadczeń przysługujących z ubezpieczenia chorobowego i wreszcie - po trzecie: poszanowanie zasady równego traktowania polega na przyznaniu osobom należącym do grupy gorzej traktowanej tych samych korzyści, jakie przysługują osobom uprzywilejowanym, a nie na odbieraniu korzyści tym ostatnim.

Do stosunku ubezpieczenia społecznego nie stosuje się przepisów prawa cywilnego, wobec czego kwestionowanie przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych zadeklarowanej

w granicach przewidzianych ustawą przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność podstawy wymiaru składek z powołaniem się na art. 58 k.c. czy art. 5 k.c. również nie jest możliwe. Uprawnienie tego organu do takiego zachowania nie można doszukać się również

w przepisach prawa ubezpieczeń społecznych.

Z art. 83 ust. 1 pkt 3 ustawy wynika, iż Zakład wydaje decyzje w zakresie ustalania wymiaru składek i ich poboru (od której przysługuje odwołanie do Sądu - art. 83 ust. 2),

co jest naturalną konsekwencją tego, iż do zakresu działania tego organu należy wymierzanie i pobieranie składek na ubezpieczenia społeczne (art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. c ustawy).

Pod pojęciem wymierzania składek nie kryje się nic innego, jak tylko określenie wysokości tych składek według wynikającej z ustawy stopy procentowej (art. 22 ustawy systemowej)

od podstawy wymiaru ustalonej zgodnie z obowiązującymi przepisami (art. 18-21 ustawy).

W tym samym zakresie Zakładowi przysługują przewidziane w art. 86 ust. 1 i art. 86 ust. 2 pkt 2 ustawy uprawnienia do kontroli prawidłowości i rzetelności obliczania, potrącania

i opłacania składek przez ich płatników. Organ ten może zatem sprawdzić, czy płatnik wyliczył składkę prawidłowo, tzn. czy zastosował właściwą stopę procentową do przychodu stanowiącego w myśl przepisów ustawy podstawę wymiaru składek w określonej sytuacji faktycznej, potrącił te składki i je opłacił. Podstawą dla ewentualnych kontroli i decyzji jest przedstawienie przez płatnika imiennych raportów miesięcznych, zgodnie z art. 41 ustawy systemowej, który w ust. 13 przewiduje możliwość kwestionowania przez ZUS podanych mu informacji oraz ich zmiany. Wyrażone tym przepisem uprawnienie Zakładu nie może wykraczać poza przewidziane dla tego organu kompetencje kontrolne, które jak wskazano wyżej, odnoszą się wyłącznie do kwestii zgodności z przepisami ustawy systemowej czynności płatników w postaci obliczania, potrącania i opłacania składek. Przepis art. 41

ust. 13 ustawy systemowej może być zatem podstawą do dokonywania korekt w imiennych raportach miesięcznych wtedy, gdy zawarte w nim informacje nie odpowiadają rzeczywistości, ewentualnie jeżeli są niezgodne z obowiązującymi przepisami. Nie można go natomiast postrzegać jako dającego możliwość ingerowania

w wysokość deklarowanej przez ubezpieczonego podstawy wymiaru składek, jeżeli mieści się ona w granicach ustawowych. Niedopuszczalna jest w tym względzie wykładnia rozszerzająca, zwłaszcza że z treści art. 83 i 86 ustawy systemowej wynika jasno,

iż kompetencje ZUS ograniczają się do kontroli i wydawania decyzji odnośnie do naliczania

i odprowadzania składek pod kątem rzetelności i prawidłowości. Nie sposób stąd wyinterpretować prawa do samodzielnej (choćby nawet i pod kontrolą sądową) ingerencji Zakładu w treść deklaracji ubezpieczonego co do wysokości podstawy wymiaru składek, która mieści się w granicach ustawowych.

Mając na uwadze powyższe rozważania, zdaniem Sądu Apelacyjnego, w realiach niniejszej sprawy ubezpieczona miała prawną możliwość dokonania korekty deklaracji wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, co jest pochodną prawa osoby prowadzącej pozarolniczą działalność do zadeklarowania w granicach zakreślonych ustawą dowolnej kwoty jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

W konsekwencji należy uznać, że Sąd I instancji nie dopuścił się zarzucanych naruszeń prawa materialnego i procesowego, a zaskarżone orzeczenie odpowiada prawu.

W tym stanie rzeczy apelacja organu rentowego podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c., jak w sentencji wyroku.

SSA Bożena Grubba SSA Małgorzata Gerszewska SSA Maria Szańska-Szumakowicz